

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: BBDBAC/BBLBAC

Høst 2022

Forfatter(e): Hanne Auglend Smith

Kandidatnummer(e): 5045

Tittel: Kvalitet i barnehagen for de minste barna – en litteraturstudie.

Fag:
Pedagogikk, ledelse og samfunnsfag.

Hovedbegreper i oppgaven: Kvalitet, tilknytning, samspill, ettåringer og barnehage.

Stavanger 27.12.2022
dato/år

Sammendrag

Regjeringen har gått fra å arbeide med at alle barn skal få plass i barnehagen til å fokusere på å øke kvaliteten på barnehagetilbudet. Det blir stadig flere av de yngste barna i barnehagen. Målet med denne bacheloroppgaven er å besvare problemstillingen: *Hva er en kvalitativ god barnehage for ettåringer.* Bacheloroppgaven er en litteraturstudie. Jeg har søkt etter forskningsartikler som vil hjelpe meg å svare på problemstillingen og oppgavens to forskningsspørsmål som er:

Hvilke kvaliteter må være til stede for at barnehagen skal være ett godt sted for ettåringer? Hvordan er kvaliteten for de minste barna i norske barnehager?

Det var fire forskningsartikler som passet mine søke kriterier, som blir presentert i oppgavens hoveddel. Litteraturen i oppgavens teoridel handler om de minste barnas utvikling og behov. Det kommer frem at de minste barna har behov for trygge og pålitelige relasjoner og ett personal som er nærværende og responderer på barnas signaler. Funnene i forskningsartiklene viser til ulike faktorer som må være til stede i barnehagen for at de minste barnas behov skal møtes. Disse faktorene inkluderer: små barnegrupper, få avdelinger, høy kompetanse i personalet, minst en voksen per tre barn og kontaktperson ordning. Forskningsartiklene viser at det er varierende grad av kvalitet i norske barnehager, og at det er behov for forbedringer når det kommer til kvaliteten for de minste barna i barnehagen. Gjennom arbeidet med oppgaven har jeg sett at det er behov for mer forskning på kvalitet for ettåringene i barnehagen.

Innhold

1.0 Innledning.....	4
1.1 Problemstilling.....	4
2.0 Teori	5
2.1 Små barns hjerneutvikling	5
2.2 Stressrespons og kortisol	6
2.3 Tilknytning og trygghet	7
2.4 Kvalitet.....	8
2.5 Ulike metoder for å måle kvalitet	8
2.5.1 Observasjon.....	9
2.5.2 ECERS-R (Early Childhood Environment Rating Scale. Revised Edition)	9
2.5.3 Classroom Assessment Scoring System (CLASS)	10
2.5.4 Intervju	10
3.0 Metode.....	10
3.1 Litteraturstudie.....	10
3.2 Validitet og reliabilitet	10
3.3 Litteratursøk.....	11
3.4 Utvalg.....	11
4.0 Funn.....	12
4.1 Kvalitet i barnehagen – Rapport fra dybdestudien i det longitudinelle forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN).....	12
4.2 Alt henger sammen –Hverdagslogistikk og små barns muligheter for tilhørighet i barnehagen.	14
4.3 Quality in Norwegian childcare for toddlers using ITERS-R.....	15
4.4 Changes in toddlers` cortisol activity during a year in childcare. Associations with childcare quality, child temperament, well-being and maternal education.	17
5.0 Drøfting	18
5.1 Hvilke kvaliteter må være til stede for at barnehagen skal være ett godt sted for ettåringer?	19
5.2 Hvordan er kvaliteten for de minste barna i norske barnehager?	20
5.3 Hvordan måle kvalitet og behov for videre forskning	24
6.0 Avslutning	25
7.0 Litteraturliste	26

1.0 Innledning

Barnehagen er stadig i endring og det blir flere av de minste barna i barnehagen. Ved utgangen av 2020 var 93 prosent av alle barn i alderen 1-5 år i barnehagen. Det var kun i aldersgruppen for ett-åringere at det var en økning, andelen ett-åringere som benyttet en barnehageplass var 76,6 prosent som er en økning på 1,8 prosentpoeng fra året før (Bjørkli, 2021). Retten til barnehageplass kom i 2009, før dette ble det jobbet med å sikre full barnehagedekning. Regjeringen skriver at nå skal fokuset over på kvalitet og innhold i barnehagen. Regjeringen viser til fordelingsutvalget som mener at kvaliteten på barnehagetilbudet som gis er helt avgjørende for barnas trivsel og utvikling i barnehagen. Videre skriver de at det er store forskjeller i dagens barnehagesektor og at alle barn fortjener et godt barnehagetilbud (Meld. St. 41. (2008-2009), s. 5-7).

Jeg har selv jobbet og vært i praksis i flere småbarnsavdelinger, det var da jeg ble interessert i å skrive om kvaliteten for de minste. Jeg har observert at det kan være vanskelig for de minste å være i barnehagen, særlig om det er lite personal eller når det blir brukt vikarer.

Det er nå 13 år siden fokuset gikk fra at alle skal ha rett til plass i barnehagen til å arbeide med kvaliteten. Gjennom denne oppgaven som er en litteraturstudie vil jeg undersøke hva nåværende forskning sier om kvaliteten i barnehagen for de minste barna. Jeg vil drøfte hvilke kvaliteter som bør være til stede i barnehagen for at ettåringene skal kunne føle seg trygge og trives. Jeg ønsker gjennom denne studien å bidra til å hjelpe ledere og pedagogiske ledere når de skal jobbe mot god kvalitet for de minste i barnehagen.

1.1 Problemstilling

Jeg har med utgangspunkt i det som er presentert ovenfor kommet frem til følgende problemstilling:

Hva er en kvalitativt god barnehage for ettåringere?

For å svare på denne problemstillingen skal jeg ta for meg følgende forskningsspørsmål:

Hvilke kvaliteter må være til stede for at barnehagen skal være ett godt sted for ettåringere?

Hvordan er kvaliteten for de minste barna i norske barnehager?

Når jeg bruker ordet kvaliteter i denne oppgaven så vil det si hvilke faktorer som påvirker kvaliteten for de minste barna i barnehagen. Faktorene som vil bli inkludert i denne oppgaven er strukturfaktorer og prosesskvalitet. Jeg vil gi en nærmere forklaring av disse faktorene i teorikapittelet.

I teorikapittelet vil jeg trekke frem ulike teorier som gir kunnskap om ettåringenes behov. Disse knytter seg til hjerneutvikling, tilknytning og trygghet. Jeg vil i teorikapittelet også gå nærmere inn på kvalitet og ulike metoder som blir brukt når en forsker på kvalitet for de minste i barnehagen. Deretter følger et metodekapittel hvor jeg gjør rede for hva litteraturstudie innebærer og fremgangsmåten som jeg har brukt ved søk etter forskning. I oppgavens hoveddel vil jeg presentere fire forskningsartikler. Jeg beskriver her metoden som blir brukt, og hvilke resultater som kom frem i artiklene. Jeg vil så drøfte funnene opp mot teori med utgangspunkt i problemstillingen og forskningsspørsmålene. I drøftingsdelen vil jeg trekke inn egne observasjoner fra jobb og praksis i småbarnsavdelinger for å vise en sammenheng mellom teori, forskning og praksis.

2.0 Teori

Når jeg skal undersøke hvilke kvaliteter som bør være til stede i barnehagen for at barnehagen skal gi god kvalitet til ettåringene, så må jeg først finne litteratur og teorier som sier noe om hvilke behov en ettåring har. Jeg vil belyse dette gjennom å ha med litteratur om små barns hjerneutvikling og hva som påvirker den. Videre vil jeg ha med teori som viser viktigheten av en god tilknytning og trygghet for små barn i barnehagen. Kvalitet er et sentralt begrep i problemstillingen min, så jeg vil ha med litteratur om kvalitet i barnehagen og ulike metoder som brukes når en måler kvalitet.

2.1 Små barns hjerneutvikling

Barn er disponert fra fødselen til å etablere tilknytning og samspille med foreldrene. Hjernens utvikling bli påvirket av de erfaringene vi gjør oss (Hart, 2020, s. 16). De første årene i et barns liv vil menneskelig kontakt skape nevralt forbindelser. Barnets tidlige omsorgspersoner påvirker hvordan personligheten til barnet blir. Det er kvaliteten på disse relasjonene som påvirker barnets mulighet for å utfolde sitt potensial (Hart, 2020, s. 18). Når barnet er i ti- tolv måneders alder vil barnet se på omsorgspersonenes følelsesmessige informasjon, og tolke omgivelsene ut ifra dette. Barnet modifierer sin egen atferd ut ifra

foreldrenes ansiktsuttrykk. Om barnet ikke får støtte fra sine omsorgspersoner til denne utviklingen, kan barnets nysgjerrighet og trygghet til å søke ut i verden begrenses.

Ved seks- åttmåneders alder vil spedbarnet begynne å vise angst for fremmede, og relasjonen til omsorgspersonen blir en del av barnets indre organisering som ikke lett kan skiftes ut (Hart, 2020, s. 140-141). Barnet vil bruke forestillingsbilder av samspillet med omsorgspersonene når de ikke er til stede for å hjelpe med impulshemming og selvtrøst. Evnen til dette utvikles når barnet er fra sju-ni måneder, men er ikke ferdigutviklet før tre års alderen. En forstyrrelse i kontakten mellom barnet og omsorgspersonen på dette tidspunktet vil kunne føre til en relasjonsforstyrrelse som barnet bringer med inn i andre relasjoner. Hart skriver at et barn på ett år ennå har vanskeligheter med å skille mellom andres og egne følelser, dermed vil de ofte begynne å gråte når andre barn gråter (Hart, 2020, s. 142-143). Det er først når barnet er mellom halvannet og to år at det begynner å etablere dypere relasjoner til andre enn de primære omsorgspersonene. I denne perioden vil barnet aktivt søke andre voksne og barn (Hart, 2020, s. 146-147).

2.2 Stressrespons og kortisol

Gerhardt definerer stress som enhver situasjon som vi ikke mestrer. Når noe er utfordrende, kan kroppen gi en stressrespons. Stressresponsen har to faser, den første er «kjemp eller flykt» responsen. Denne setter i gang frigjøring av stresshormonet adrenalin. I det andre stadiet frigjøres stresshormonet kortisol. Kortisol fungerer som en reserveplan, og det tar ca. ti minutter før den slår inn. Kortisol setter kroppen i stand til å finne ekstra energi når en møter utfordrende situasjoner. De biokjemiske stoffene inne i oss svinger hver eneste dag, uten at vi er bevisst dette. Kortisol stiger vanligvis om morgningen for å gi oss energien vi trenger gjennom dagen, og den synker til et lavt nivå sent på ettermiddagen (Gerhardt, 2021, s. 73-74).

Når kortisolnivåene er høye over tid kan det føre til at vi blir mer sensitive overfor stress (Gerhardt, 2021, s. 81). Gerhardt mener at det som sannsynligvis skaper mest stress for et lite barn, er å bli separert fra moren eller omsorgspersonen sin. Gerhardt viser til forskning av Dettling mfl., (1999) hvor hun undersøker stress hos barn som er borte fra omsorgspersonen hele dagen, her fant hun at det var kvaliteten på den alternative omsorgen som var avgjørende, at noen virkelig var oppmerksomme på barnet. Hun fant at barn som var hos dagmammaer som var nærværende og responderte på barna, hadde normale

kortisolnivåer. Gerhardt viser også til en studie av Badanes mfl., 2012, som fant at om barn har en trygg relasjon til en alternativ forelderfigur, som for eksempel en pedagog i barnehagen, vil denne relasjonen kunne fungere som en buffer mot stress omtrent på samme måte som en sensitiv forelder (Gerhardt, 2021, s. 87-88).

2.3 Tilknytning og trygghet

Ifølge Abrahamsen må fagpersoner berøres følelsesmessig av barn, dette vil gi en bedre forståelse av det lille barnets samspillbehov. Ifølge Stern må vi være «tonet inn» på det enkelte barns følelser, for å kunne forstå små barns signaler (Stern, 1991, sitert i Abrahamsen, 1994, s. 55).

Abrahamsen skriver at flere barnehager har en ordning med kontaktperson ved tilvenning i barnehagen, men at denne ordningen går over etter hvert og personalet da har ett felles ansvar for barna. Hun mener at et generelt felles ansvar for barna ikke er godt nok for å møte de minste barnas behov. Barn under tre år må få tilgang til nære, varme voksenrelasjoner. Hun mener at om en skal få til dette er det behov for en kontaktpersonordning. Å ha felles ansvar for barnegruppen kan ha fordeler for de voksne da de er på jobb til ulike tider har avspaseringer og permisjoner, men fra et barns perspektiv ser Abrahamsen ingen fordeler. Et lite barn som er uten foreldrene i mange timer hver dag, trenger andre voksne som kan fungere som den «trygge base» mens foreldrene er borte (Abrahamsen, 1999, s. 56-57).

Bowlby (1994) hevder at om mennesker skal bli selvstendige, er de avhengig av å ha nære relasjoner til andre. Disse nære relasjonene fungerer som en «trygg base» som gjør det mulig for oss å utforske det ukjente. Ifølge Bowlby vil følelsesmessige bånd til andre gi oss en egen styrke som er nødvendig i perioder med nye utfordringer. For at barn skal våge å utforske må de vite at de kan komme tilbake til den trygge basen for bekreftelse og følelsesmessig påfyll (Bowlby, 1994, sitert i Abrahamsen 1999, s. 58).

Ifølge Winnicott (1990) har små barn et stort behov for å bli speilet når de utvikler selvbildet. Barnet ser inn i foreldrenes ansikt som fungerer som et speil. Barnet vil se seg selv gjennom hvilke uttrykk foreldrenes ansikt viser barnet. Denne kommunikasjonen hjelper barnet til å oppleve seg selv som person. Gjennom å gjentatte ganger får bekreftelse fra foreldrene om at barnet er elsket, ønsket og i sentrum for foreldrenes oppmerksomhet

vil det være med på å bygge opp barnets bilde av seg selv (Winnicott, 1990, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 62- 63).

Winnicott (1985) skriver om «holdende miljø» dette innebærer at voksne må ha evne til å «holde» barnet fysisk og psykisk. Dette vil gi barnet en opplevelse av pålitelighet hos de voksne. Dersom barna opplever pålitelighet over tid, skapes det et «holdende miljø». Det er bare når de voksne viser pålitelighet, og barna ikke trenger å passe på hvor di voksne er hele tiden, at barna vil kunne glemme seg selv i lek og utforskning (Winnicott, 1985, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 69).

2.4 Kvalitet

Jeg bruker ordet kvalitet i problemstillingen, jeg sikter da til ulike faktorer som påvirker kvaliteten i barnehagen for ettåringen, disse faktorene er strukturfaktorer og prosesskvalitet. I NOU: 2012: 1, skriver de også om resultatkvalitet, som handler om hvilke resultater som blir oppnådd på individnivå, organisasjonsnivå og samfunnsnivå. I denne oppgaven ser jeg ikke på hva som er oppnådd, men hvordan kvaliteten er for de minste nå, derfor har jeg ikke med resultatkvalitet.

Ifølge NOU: 2012: 1, skaper strukturfaktorer rammene for det barna opplever i barnehagen. Strukturfaktorene omhandler antall barn per voksen, pedagogtetthet, omsorgs-, leke- og læringsmiljøet. Personalets kompetanse, barnegruppens størrelse og sammensetning, fysiske rammer som barnehagens lokaler og uteareal, utstyr og materiell. Andre viktige rammefaktorer er finansiering, lover, forskrifter, avtaleverk, godkjenning, og tilsyn.

Prosesskvalitet er kvaliteten på det daglige i barnehagen som påvirker om barna trives. Prosesskvalitet inkluderer lek, læring, danning og utvikling, omsorg, trygghet, involvering og engasjement. Relasjoner mellom barn, foreldre og ansatte. Barnas rett til medvirkning, barnehagens verdigrunnlag og mål og å gi alle barn gode utviklingsmuligheter (NOU 2012: 1, 2012, s. 56).

2.5 Ulike metoder for å måle kvalitet

Her vil jeg presentere de mest sentrale metodene som har blitt brukt for å måle kvalitet i forskningsartiklene i denne oppgaven. Det er viktig å få en forståelse av hvordan kvaliteten

måles. For å kunne vurdere om metodene egner seg til å måle kvalitet for di minste barna i barnehagen.

2.5.1 Observasjon

Ifølge Løkken & Søbstad (2013) er det vanlig i pedagogisk sammenheng å definere observasjon som oppmerksom iakttagelse. Når en observerer må en rette søkelyset mot bestemte fenomener som en ønsker å få mer kunnskap om. Det finnes ulike måter å utføre observasjoner på, flere av forskningsartiklene i denne oppgaven har brukt strukturert observasjon med rangeringsskala. For å kunne utføre en strukturert observasjon må en vite hva en skal se etter, og en har ofte ulike kategorier som en kan krysse av på (Løkken & Søbstad, 2013, s. 47). Når en bruker rangeringsskala vil det ofte være en linje med tall eller ulike språklige karakteristikk, her vil en krysse av for det som er det typisk for en person. Løkken og Søbstad (2013) hevder at det er mange fordeler ved å bruke slike vurderingsskalaer, de er raske å bruke og en trenger ikke alltid ha barnet foran seg for å bruke dem. De ser også noen ulemper ved å bruke slike vurderingsskalaer, dette er at det kan gi en falsk følelse av nøyaktighet, det vil også være problemer med å kategorisere barn i noen få båser (Løkken & Søbstad, 2013, s. 50-51).

2.5.2 ECERS-R (Early Childhood Environment Rating Scale. Revised Edition)

ECERS-R er et observasjonsskjema utviklet for å kunne rangere kvalitet i barnehager for barn fra 2,5 – 5år globalt. Verktøyet består av 45 items og syv undergrupper, disse er: rom og inventar, rutiner for personlig omsorg, språk og tenkning, aktiviteter, samhandling, programstruktur, foreldre og personalet. ECERS-R har en skår fra 1-7, der 1 vil si inadekvat, 3 er minimalt, 5 er godt og 7 er utmerket. De som skal observere og skåre ECERS-R må ha trening i å bruke verktøyet, og tilbringe minst en halv dag i barnehagen. Om der er noe de ikke fanger opp når de observerer supplerer de med intervju.

ITERS-R (Infant/Toddler Environment Rating Scale. Revised Edition) er det samme observasjonsverktøyet, men utviklet for de under 30 måneder. Skjema består av 39 items, med like underskala som ECERS-R, bortsett fra underskala 3 som er byttet ut med lytte og samtale (Bjørnstad, et al., 2013).

2.5.3 Classroom Assessment Scoring System (CLASS)

CLASS er et observasjonsverktøy som er utviklet for å måle samspillskvaliteten mellom ansatte og barn fra barnehagen til ungdomsskolen. Hovedfokuset til CLASS er på voksenrollen og hvordan de ansatte legger til rette for og støtter alle barns utvikling av trygghet, læring og trivsel. CLASS toddler, er tilpasset observasjon av barn i alderen 15-36 mnd. Den er delt inn i 8 kvalitetsdimensjoner som er: Positivt klima, negativt klima, ansattes sensitivitet, ta barnets perspektiv, reguleringsstøtte, tilrettelegging for læring og utvikling, kvalitet på tilbakemeldinger og språkstøtte (Trygg før tre).

Observasjonsverktøyet har en syv poeng skala, hvor 1-2 er lav kvalitet, 3-5 middels kvalitet og 6-7 er høy kvalitet (La Paro et al., 2012, sitert i Nystad et al., 2022).

2.5.4 Intervju

Intervju handler om å stille spørsmål til en annen person som svarer på spørsmålene. Det er en utveksling av synspunkter og erfaringer som utvikler ny kunnskap. Ifølge Søbstad & Løkken kan intervju gi en annen dybde enn observasjon, da intervju ikke trenger å handle om her og nå, men en kan se fremover og få tak i tidligere erfaringer for den som blir intervjuet (Søbstad & Løkken, 2013, s. 104-105).

3.0 Metode

3.1 Litteraturstudie

Dalland forklarer en litteraturstudie som, når en henter data fra eksisterende fagkunnskap, forskning og teori til oppgaven. Det en ønsker å finne ut, vil påvirke hvilke data en leter etter (Dalland, 2017, s. 207). Jeg har valgt å bruke litteraturstudie når jeg skriver oppgaven, da jeg mener den er mest egnet for å svare på problemstillingen min. Dette er fordi jeg ønsker å undersøke kvaliteten i barnehagen for de minste i Norge. Jeg har valgt å søke etter tidligere forskning som er utført på tema, for å få et innblikk i kvaliteten i et stort utvalg barnehager og ikke bare i noen få.

3.2 Validitet og reliabilitet

Ifølge Dalland må kravene til validitet og reliabilitet være oppfylt om metoden skal gi troverdig kunnskap. Validitet vil si at det som skal måles må ha relevans og være gyldig

for det problemet som undersøkes. Reliabilitet vil si at målingene må utføres korrekt og en må oppgi feilmarginer for at studien skal være pålitelig (Dalland, 2017, s. 40). For å gjøre oppgaven pålitelig vil jeg i dette metodekapittelet vise hvordan jeg har søkt for å komme frem til litteraturen og forskningsartiklene som jeg bruker i oppgaven, jeg vil også gi leseren informasjon om min førforståelse. Videre i metoden vil jeg begrunne valg av forskning i forhold til problemstillingen og forskningsspørsmålene i oppgaven, dette vil jeg gjøre for å gi oppgaven validitet.

3.3 Litteratursøk

Litteraturen jeg har med i oppgavens teorikapittel har jeg funnet ved å lese i pensumbøker fra barnehagelærerutdanningen om de minste barna. Jeg har så sett i kilder som disse bøkene henviser til. Når jeg ble interessert i tema for oppgaven som er kvalitet i barnehagen for de minste, så oppdaget jeg forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN), dette er et stort forskningsprosjekt som tar for seg kvaliteten i norske barnehager. Jeg gikk inn på nettsiden deres og så på publikasjoner og valgte ut en rapport som jeg har med under funn i denne oppgaven.

Jeg har begrenset søket til forskningsartikler gitt ut de siste fem årene, fordi jeg vil undersøke hvordan situasjonen er i dag. Andre søkekriterier jeg valgte er, fagfelleverderte artikler, artikler skrevet enten på norsk eller engelsk og studier som er utført i norske barnehager. Jeg søkte i databasen ORIA, med søkeordene: «små barn barnehage», når jeg satte inn kriteriene kom det opp fire artikler – jeg vurderte at den ene artikkelen kunne være passende i forhold til problemstillingen min. Jeg søkte så på engelsk med søkeordene: «childcare toddler quality» her fikk jeg opp 212 treff, mange av artiklene var ikke utført i Norge da det ikke er en automatisk kriterium en kan sette inn. Av disse fant jeg to som var relevante for problemstillingen.

3.4 Utvalg

Ifølge Dalland tar vi alltid med vår førforståelse inn i en undersøkelse. Når en er bevisst sin førforståelse kan en aktivt lete etter det som avkrefter våre forhåndsforklaringer og ikke bare de som bekrefter disse (Dalland, 2017, s. 58). Jeg er engasjert i temaet som jeg skriver om og har personlige meninger om tema. Jeg må derfor være bevisst på at mine personlige meninger ikke preger meg når jeg velger hvilke forskningsartikler jeg tar med i oppgaven.

Jeg har et utvalg av fire forskningsartikler i oppgaven. Den første artikkelen undersøker hva som kjennetegner barnehager av god kvalitet. Jeg valgte denne, da den kan gi innsikt i forskningsspørsmålet om hvilke kvaliteter som bør være til stede i barnehagen, denne artikkelen undersøker ikke spesifikt småbarn slik de tre andre gjør. Den andre artikkelen valgte jeg fordi den undersøker hvordan hverdagslogistikken påvirker de minste barnas livskvalitet. Denne artikkelen skriver ikke om kvalitet, men det er sammenheng mellom hverdagslogistikk og strukturkvalitet. Den tredje artikkelen måler kvaliteten for småbarn i barnehagen i Norge, som er en del av min problemstilling under forskningsspørsmål to. Den siste artikkelen studerer hvordan små barns kortisolnivåer påvirkes av barnehage kvaliteten. Denne har jeg valgt å ha med for å kunne vise hvordan små barn kan bli påvirket av kvaliteten i barnehagen.

Ved analysen av artiklene leste jeg gjennom og noterte ned det jeg så som interessant og nødvendig av metoden som ble brukt og hvilke funn som forskerne har kommet frem til. Jeg gikk så gjennom det som var skrevet ned og så etter hvilke kvaliteter som kom frem som viktige for de minste og hvilke faktorer som påvirket kvaliteten for de minste i barnehagen. Jeg så etter positive og negative sider ved kvaliteten i norske barnehager. Deretter så jeg etter likheter og ulikheter av det som de ulike forskningsartiklene var kommet frem til.

4.0 Funn

4.1 Kvalitet i barnehagen – Rapport fra dybdestudien i det longitudinelle forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN).

Dette er en understudie av dybdestudien GoBaN. Problemstillingen er: *Hva kjennetegner barnehager med god kvalitet, og hvilke typer pedagogiske virksomheter tilbys barna i disse barnehagene?* (Alvestad, et al., 2019).

Studien bruker en etnografisk tilnærming, der feltforskeren oppholder seg i barnehagen i syv dager. Data ble innhentet gjennom strukturerte observasjonsskjema, feltnotater, videoobservasjoner og intervjuer. Det ble valgt ut syv barnehager fra hovedstudien som ble studert mer inngående. De barnehagene som ble valgt ut hadde middels til gode skårer på ECERS-R¹. To av barnehagene hadde en fleksibel organiseringsform, og fem var

¹ Beskrives i teoridelen.

avdelingsbarnehager. Barna var 3-5år, to av barnegruppene var 1-5 år (Alvestad, et al., 2019).

Studien viser hva som kjennetegner god kvalitet i pedagogiske virksomheter. Studien fant at personalet brukte mye tid på strukturering når barnegruppene er store og personalet har varierende kompetanse. Barnehager med få avdelinger hadde et stabilt personale hvor de kjente hverandre godt. Studien fant at pedagogiske virksomheter med god kvalitet kjennetegnes av høy kompetanse i personalet. Fem av de syv barnegruppene i studien hadde to barnehagelærere i barnegruppen. Alvestad et al. (2019) skriver at om det blir mange vikarer, kan ansvaret for barnas trivsel bli mangelfullt. Ut ifra observasjoner så de at de fleste barna ble «sett» av personalet. Noen barn så ut til å streve med å komme inn i lek og vandret deler av dagen rundt, personalet fanget ikke alltid opp disse barna. Barnehager med god kvalitet legger vekt på utelek med naturopplevelser og erfaringer i nærmiljøet. Det er en klar ledelse av barnegruppen og personalet, og de følger en dagstruktur som er tilpasset barna. I barnehager med god kvalitet delte personalet barnegruppen i mindre grupper under aktiviteter og lek, dette førte til gode leke- og læringsarenaer for barna. Det ble observert at de fleste barna hadde nære kontakter med hverandre, men at noen barn hadde lite kontakt med andre barn, personalet var i ulik grad oppmerksomme på dette. God kvalitet kjennetegnes av et personal som har ett godt samarbeid internt, med foreldre og andre eksterne parter. Og et personale som er opptatt av barns medvirkning og trivsel (Alvestad, et al., 2019).

Oppsummering:

Kvaliteter som trekkes frem som gode er mindre barnegrupper, få avdelinger, stabilt personale og høy kompetanse i personale. Et personal som er engasjert, ser barna, deler barn inn i mindre grupper, lar barna medvirke og samarbeider godt med foreldre. God ledelse blir også trukket frem. Funnene viser at kvaliteten kan bli dårligere om det blir brukt mye vikarer. Denne studien så på barnehager av god kvalitet, det kom allikevel frem funn om at personalet ikke alltid klarer å fange opp barn som vandret rundt og som strevde med å komme inn i lek med andre (Alvestad, et al., 2019).

4.2 Alt henger sammen –Hverdagslogistikk og små barns muligheter for tilhørighet i barnehagen.

I denne studien studeres hverdagslivet i et utvalg barnehager med ulike organiseringsformer, både fleksible og tradisjonelle². Forskerspørsmålet er: *I hvilken grad har barn under tre år muligheter til å erfare livskvalitet i ulike gruppetyper –og blir barna møtt som uerstattelige deltakere i et barnefellesskap?* (Eide, et al., 2019).

Det er bruk forskningsmetodene observasjoner og samtale/intervju. Observasjonene ble utført både ved at de satt rolig i et rom og hvor de beveget seg rundt i barnehagen. Samtalene var med personalet i barnehagen, hvor de gikk rundt i barnehagen med pedagogisk leder. De gjennomførte intervju med personalgrupper og foreldre. Det ble også utført individuelle intervju med styrere i barnehagene om erfaringer og synspunkter på barnehagekvalitet. Utvalget i studien er seks barnehager, både kommunale og private, med landlig og sentrumsnær beliggenhet, ulike størrelser og organiseringsformer og med varierende størrelser på barnegruppene (Eide, et al., 2019).

Eide, et al. (2019) presiserer at de ikke kan si noe om barna reelt sett erfarer livskvalitet ut ifra deres materialet. I studien er det lagt vekt på samtalene med personalet. I de tradisjonelle barnehagene var barna stort sett i kjernegrupper med fast personalet. I fleksible grupper ble barna ofte delt i grupper ut fra logistikk. I fleksible barnehager ble det observert grupper med over 30 barn på noen tider på dagen, og 9 -18 barn til andre tider. Det hendte også at barn ble satt i gruppe med ansatte de ikke hadde nære relasjoner til. Barna kunne også bli flyttet fra sted til sted. Det kommer frem i studien at personalet mener at barn i store fleksible barnehager stort sett har det bra. Dette ble sagt av en styrer: «Det er noen som ikke skulle gått her. De litt mer sårbare og engstelige barna». Eide, et al. har sett at barn både i avdelingsbarnehager og fleksible barnehager, har fått nærhet, omsorg, og et fang. De har også sett at det kan være vanskelig for personalet å gi nærvær og trøst, særlig tidlig og sent på dagen med færre personale tilgjengelig. I studien ble det observert barn som har vandret alene over tid som ikke var involvert i barnefellesskapet gjennom lek eller sosialt samspill (Eide, et al., 2019).

Studien viser at personalet i både tradisjonelle og fleksible barnehager opplever økt press og flere krav. Eide, et al. stiller spørsmål ved om stram logistikk og travelhet hemmer

² Fleksible barnehager blir også kalt basebarnehager. I basebarnehager får barna tilhørighet i en base, og store deler av barnehagens areal defineres som fellesarealer. I tradisjonelle avdelingsbarnehager får barna tilhørighet i en avdeling, med eget areal tilhørende kun avdelingen (Løvaas, 2019).

vitalitet, kreativitet, pedagogisk improvisasjon og relasjonsbygging da særlig i de store, fleksible barnehagene. Det trekkes frem positive sider med de fleksible barnehagene som er spesialrom, spesialisert fagkompetanse og et faglig stimulerende arbeidsmiljø for personalet. Eide et al. skriver at de fleste barna som de møtte i sin forskning ser ut til å fungere bra i hverdagen. De ser også at noen barn strever, dette er barna som vandrer, opplever stress eller blir slitne av mange mennesker og lange dager. Disse barna kan oppleve både vantrivsel, utenforskap og manglende tilhørighet. Eide et. al. stiller spørsmål ved om de minste barna får den nødvendige tålmodige tilstedeværelsen når personalet har det travelt. Forskerne undrer seg over om barna egentlig har det bra i barnehagen og om dette er noe det stilles spørsmål om (Eide, et al., 2019).

Oppsummering:

Fleksible barnehager har ofte store grupper barn, og barn er sammen med ansatte som ikke har nære relasjoner til barna. De finner også positive sider med de fleksible barnehagene som for eksempel spesial rom og spesialisert fagkompetanse. Forskerne ser at barn får omsorg og nærhet, men at det kan være vanskelig når det er få personalet som særlig er tidlig eller sent på dagen. Det blir observert barn som vandrer og ikke er involvert i barnefellesskapet. Eide. et. al., ser også at noen barn strever, da de blir slitne av mange mennesker og de har lange dager i barnehagen. Stram logistikk hemmer relasjonsbygging (Eide, et al., 2019).

4.3 Quality in Norwegian childcare for toddlers using ITERS-R

I denne studien undersøkte de sammenhengen mellom kvalitet og strukturelle faktorer på småbarnsavdelinger i Norge. De strukturelle faktorene som ble undersøkt er: eierskap, om det er kvalifiserte lærere, hvor mange personale er til stede i forhold til hvor mange barn, og størrelsen på barnegruppene (Bjørnstad & Os, 2018).

Kvaliteten ble målt ved at de bruke observasjonsverktøyet ITERS-R³. Utvalget i studien er 206 avdelinger med 2811 barn fra 93 barnehager. 63% av barnehagene var kommunale og 37% private, det viste ingen signifikant forskjell i skåren mellom de private og kommunale barnehagene. Det var 25,3% basebarnehager med grupper på 20-56 barn, og 74,7% barnehager med små og stabile grupper på 9-19 barn (Bjørnstad & Os, 2018).

³ Beskrives i teoridelen.

Den gjennomsnittlige ITERS-R skåren i studien er 3.9, som vil si liten kvalitet. 8.75% av alle avdelingene skåret 5 eller høyere, som vil si bra kvalitet. De fleste avdelingene (78,15%) skåret liten kvalitet som er fra 3-4,99. Barnehagene har utfordringer med kvalitet når det kommer til rutiner for personlig omsorg og aktiviteter. Studien finner manglende tilsyn under soving og lek. Noen ganger lekte barn ute, uten tilsyn i opp til 20 minutter. Det var også en lav skår på aktiviteter, de aktivitetene som skåret høyest er utendørs aktiviteter. Grunnen til den lave skåren under aktivitet er mangel på tilgjengelige leke materialer. Samhandling fikk en ganske høy skåre, men skåret ikke høyere enn 5 (bra). Studien viser at det å ha kvalifiserte lærere til stede hadde stor innvirkning på samhandlingen. Studien sammenligner avdelinger hvor det er 1 ansatt per 3 barn, med avdelinger som har lavere enn 1:3, her viser det signifikante forskjeller i kvaliteten. Forskjellene er tydelige både på total skåren og på undergruppene lytting, samtale og samhandling. Studien sammenlignet kvaliteten i stabile grupper og fleksible grupper, her skårer stabile grupper høyest. De største forskjellene var i undergruppene av samhandling, lytte, samtale og struktur (Bjørnstad & Os, 2018).

Bjørnstad & Os konkluderer med at det er behov for mer forskning både dybde studier og å måle kvaliteten over tid. Forskerne ser at ITERS-R har sine begrensninger, derfor bør forskning hvor den brukes kombineres med kvalitativ forskning. De mener at ITERS-R kan gi et overordnet bilde for dybdestudier når det kommer til kvalitet (Bjørnstad & Os, 2018).

Oppsummering:

Studien finner at den gjennomsnittlige kvaliteten på barnehagen for di minste er lav. De viser til blant annet manglende tilsyn og lekematerialer. Barnehagene skårer bra på lytting, samtale og samhandling. Studien finner at kvaliteten i samhandlingen blir bedre når det er kvalifiserte lærere til stede. De finner også at å ha maks tre barn per voksen gir bedre kvalitet særlig i forhold til lytting, samtale og samhandling. Videre viser det at stabile grupper gir bedre kvalitet enn fleksible, særlig når det kommer til samhandling (Bjørnstad & Os, 2018).

4.4 Changes in toddlers` cortisol activity during a year in childcare. Associations with childcare quality, child temperament, well-being and maternal education.

I denne studien ble det målt kortisolnivåer⁴ hos barn i løpet av en dag, og endringer i løpet av et år i barnehagen. De undersøkte sammenhengen mellom kortisolnivåer og kvalitet i barnehagen, «well-being⁵», og mors utdanning. Studien er en delstudie under forskningsprosjektet Trygg før tre (Nystad, et al., 2022).

I studien ble det utført spyttprøver, prøvene ble tatt i begynnelsen av september, midten av januar og slutten av juni. Barnehagepersonalet samlet prøver om morgningen og ettermiddagen i barnehagen. Foreldrene samlet prøver på kvelden hjemme. I januar ble alle prøvene tatt hjemme. Ved analysering hadde studien 2364 kortisol nivåer fra 156 barn fra 13 forskjellige barnehager. For å vurdere kvaliteten i barnehagene ble det brukt CLASS⁶ Toddler⁷.

For å måle temperament ble det brukt Emotionality Activity Sociability Survey (EAS), som har en skåre fra en til fem, mødrene til barna fulgte ut dette spørreskjema. Well-being ble målt ved bruk av Leiden Inventory for the Child`s Well-being in Daycare (LICW-D). Den har en skår fra en til fem som barnehagepersonalet fulgte ut. Under analysen fant de at kjønn ikke utgjorde noen forskjell, men alder utgjorde en betydelig forskjell. 78 barnehager var med i studien (Nystad, et al., 2022).

Studien viser at barnas kortisolnivåer er annerledes når barna er hjemme i forhold til når de er i barnehagen. «Well-being» og barns temperament i forhold til aktivitet, var de eneste variablene de kunne relatere til endring i kortisol nivåer. Imens CLASS skåren, gruppe størrelse, antall pedagoger med bachelorgrad, andre aspekter av barns temperament, og mors utdanning fant de ikke en sammenheng med kortisol nivåene. Kortisolnivåene var betydelig høyere om ettermiddagen enn om morgningen i september. Kortisolnivåene var ikke annerledes fra morgningen til ettermiddag fra januar til juni. Det at nivåene ikke har endret seg til ettermiddagen kan vise at barn opplever stress i barnehagen. Kveldsnivåene var betydelig lavere enn kortisolnivåene om morgningen under alle målinger. Det kan vise

⁴ Beskrives i teoridelen.

⁵ Well-being kan ses i sammenheng med det som rammeplanen for barnehagen skriver «barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.11).

⁶ Beskrives i teoridelen.

⁷ Toddler kan oversettes til småbarn, som er barnehagebarn under tre år. Toddler er engelsk og betyr «den som stapper og går» (Haugen et al., 2018, s. 13).

at barna kobler av hjemme etter barnehagen. I denne studien økte kortisolnivåene på kvelden gjennom barnehageåret.

Funnene fra studien indikerer at barn blir mer slitne i løpet av barnehageåret. Foreldre og foresatte bør derfor ta hensyn til barnas individuelle behov også andre halvåret i barnehagen og ikke bare under tilvenning. Siden sammenhengen mellom kvalitet i barnehagen og kortisolnivåer er uklare, bør det utføres mer forskning hvor en bruker andre måter å måle kvalitet. Barn med lav well-being skår, viste både høyere kortisolnivåer og en større økning gjennom året. Barn med lavt aktivitetsnivå hadde høyere nivåer av kortisol på kveldene, både på begynnelsen av året og senere (Nystad, et al., 2022). Det har blitt foreslått at økte kortisolnivåer i barnehagen kan være positivt stress som hjelper barn med å utvikle seg (Suhonen et al., 2018, sitert i Nystad, et al., 2022). Funnene i denne studien støtter ikke dette, da barn med høyere kortisolnivåer og større økning i løpet av året, hadde lavere well-being skår (Nystad, et al., 2022).

Oppsummering:

Studien viser at kortisolnivåene til barna var annerledes når de var i barnehagen enn når de var hjemme. De finner at kortisolnivåene til barna ikke går ned fra morgningen til ettermiddagen gjennom året. Kortisolnivåene til barna går ned på kvelden, som viser at de slapper av når de kommer hjem. Men kortisolnivåene på kvelden økte iløpet av året, dette kan vise at barna blir mer slitne i løpet av året. Studien viser at barna med lav «well-being» skår hadde høye kortisolnivåer og en økning gjennom året, det samme ble vist med barn som hadde lavt aktivitetsnivå. Studien fant ikke sammenheng mellom kvalitet i barnehagen og kortisolnivåer hos barna (Nystad, et al., 2022).

5.0 Drøfting

Jeg skal i denne delen av oppgaven drøfte forskningen som er presentert, med utgangspunkt i problemstillingen:

Hva er en kvalitativt god barnehage for ettåringer?

Innledningsvis skal jeg oppsummere litteraturen i teorikapittelet, dette for å kunne se teoridelen i forhold til forskningsfunnene. Jeg vil så begynne med å drøfte forskningsspørsmålet: *Hvilke kvaliteter må være til stede for at barnehagen skal være ett godt sted for ettåringer?* og fortsetter med forskningsspørsmålet: *Hvordan er kvaliteten for*

de minste barna i norske barnehager? Videre vil jeg drøfte metodene som brukes for å måle kvaliteten for de minste i barnehagen og behovet for videre forskning på området.

Ifølge Hart (2020, s. 16-18) er gode relasjoner og en trygg tilknytning viktig for barns hjerneutvikling. Gerhardt (2021, s. 97-88) trekker også frem trygge relasjoner som noe som kan redusere små barns stress. Hun skriver at de voksne må være nærværende og respondere på barnas signaler. Bowlby viser også til viktigheten av nære relasjoner som kan fungere som en trygg base for barna (Bowlby, 1994, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 58). Ifølge Winnicott har de minste barna behov for pålitelige voksne, dette for å kunne utforske og leke uten å bekymre seg for hvor de voksne er (Winnicott, 1985, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 69). Winnicott skriver at de voksne må kunne speile barna, dette for at barna skal utvikle et godt selvbilde. Ifølge Stern må de voksne tone seg inn på barnas følelser for å kunne tolke deres signaler (Stern, 1991, sitert i Abrahamsen, 1994, s. 55). Trygge og pålitelige relasjoner er altså noe som blir trukket frem flere ganger av ulike teoretikere. Det som Gerhard skriver om at de voksne må være nærværende og respondere på barnas signaler, er det samme som Stern og Winnicott ser som viktig når de skriver at en skal kunne speile barna og tone seg inn.

5.1 Hvilke kvaliteter må være til stede for at barnehagen skal være ett godt sted for ettåringer?

I studien til Eide, et al. (2019) fant de at fleksible barnehager ofte har store grupper barn og at barn blir satt sammen med ansatte som barna ikke har nære relasjoner til. Ifølge Gerhardt (2021, s. 87-88) kan det føre til at barn blir stresset, om de ikke har nære relasjoner til de voksne. Også Bjørnstad og Os (2018) finner at fleksible grupper har dårligere kvalitet når det kommer til samhandling. Studien av Alvestad, et al. (2019) forsket ikke spesifikt på de minste barna, men kom også frem til at god kvalitet kjennetegnes av mindre barnegrupper og få avdelinger. På bakgrunn av dette vil jeg påstå at avdelingsbarnehager med stabile grupper gir bedre kvalitet for de minste barna. Studien av Eide, et al. (2019) viser til positive sider med fleksible barnehager, som at de har spesialrom og spesialisert fagkompetanse. Ifølge Bowlby har små barn behov for en trygg base for å våge å utforske (Bowlby, 1994, sitert i Abrahamsen 1999, s. 58). Ifølge Winnicott har de minste barna behov for pålitelige voksne om de skal glemme seg i lek og utforskning (Winnicott, 1985, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 69). Om de fleksible

barnehagene ikke oppfyller behovene de minste har for en trygg base og pålitelige voksne, vil de heller ikke ha fordeler med spesialrom og spesialisert fagkompetanse fordi barna ikke vil våge å utforske.

Ett annet funn fra forskningen som hevdes å gi bedre kvalitet for de minste barna er hvor mange voksne som er til stede i forhold til hvor mange barn det er på avdelingen. Ifølge Bjørnstad og Os (2018) blir kvaliteten bedre særlig i forhold til lytting, snakking og samhandling om det er minst en voksen per tre barn. Teorien presentert i denne oppgaven viser at samspillskvalitet er svært viktig for de minste, det vil derfor nødvendig å ha nok voksne til stede. I funnene til Eide et al. (2019) kommer det frem at det er vanskelig for personalet å gi barna omsorg og nærhet når det ikke er nok personal.

Ifølge Bjørnstad og Os (2018) blir samhandlingen på avdelingen bedre når det er kvalifiserte lærere til stede, Alvestad, et al. (2019) trekker frem høy kompetanse i personalet som kjennetegn på god kvalitet. Når en utdanner seg til barnehagelærer, vil en få kunnskap om små barns utvikling og deres behov. Litteraturen i oppgaven viser at det er svært viktig å ha gode kunnskaper og ferdigheter om hvordan man etablerer trygge relasjoner når man arbeider med de minste. Man må også være god til samhandling. Det å speile, tone seg inn, være nærværende og respondere på barns signaler er kanskje ikke noe som kommer naturlig for alle. Det beste er derfor om det er barnehagelærere på avdelingene, som også veileder og videreformidler kunnskaper om små barns behov til assistenter og studenter, og på den måten øker kompetansen hos hele personalet.

For at barnehagen skal være av god kvalitet for de minste barna må de strukturelle rammene legges til rette for at barna skal oppleve trygghet og pålitelighet. Dette lar seg enklere gjøre i en avdelingsbarnehage hvor det er mindre grupper barn og få avdelinger. Hvis personalet på avdelingen skal ha ett godt samspill med barna må det være minst en voksen per tre barn. Det viser seg at samspillet på avdelingen blir bedre om det er kvalifiserte lærer til stede. Videre vil jeg drøfte hvordan kvaliteten er i norske barnehager, her vil jeg trekke frem flere faktorer som kom frem i forskningsfunnene som påvirker kvaliteten til ettåringene i barnehagen.

5.2 Hvordan er kvaliteten for de minste barna i norske barnehager?

Det er bare i forskningen til Bjørnstad og Os (2018) at de måler i hvilken grad ulike faktorer for kvalitet er til stede i barnehagene i Norge. De kommer likevel frem flere

faktorer i de andre studiene som viser behov for en forbedring om barnehagene skal være av god kvalitet for ettåringene.

I forskningen til Bjørnstad og Os (2018) kommer det frem at kvaliteten i norske barnehager er svært varierende, og at gjennomsnittet skåret lav kvalitet. Ett av punktene som var mangelfulle var tilsyn under både soving og lek. De viser til observasjoner av barn som lekte uten tilsyn i opptil 20 minutter. Også i funnene til Alvestad, et al. (2019) og Eide, et al. (2019) kommer det frem at barn vandrer alene og ikke blir fanget opp av de voksne. Ifølge Dettling mfl., (1999) vil barn kunne oppleve stress om barnehage personalet ikke er oppmerksomme på barna (Gerhardt, 2021, s. 87-88). Når barna vandrer rundt alene vil de ikke oppleve det som Winnicott beskriver som et «holdende miljø» da dette krever nærvær av pålitelige voksne. Når barna ikke opplever dette vil de bruke mye av tiden sin på å passe på hvor de voksne er, istedenfor å bruke tiden til utforskning og lek (Winnicott, 1985, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 69).

Når jeg var i praksis på en småbarnsavdeling observerte jeg at personalet var veldig opptatt av å hele tiden samle barna for å ha tilsyn med dem. Det var til tider utfordrende da det var langt flere barn enn voksne. Jeg observerte at de voksne brukte mye tid på å samle barna og at dette gikk ut over samspillskvaliteten. Det er flere strukturkvaliteter som kan endres for at tilsyn av barna skal være bedre. Det er helt klart behov for flere voksne per barn, og kanskje også ett eget avgrenset uteområdet for de minste, hvor de voksne har god oversikt.

En annen faktor som påvirker kvaliteten negativt for små barn i barnehagen, er å ha lange dager. Eide, et al. (2019) observerte at noen barn strever da de har lange dager i barnehagen. Det er også færre voksne senere på dagen, slik at de slitne barna kanskje ikke får den ekstra nærheten og omsorgen som de da trenger. Barnehagelæreren kan gi foreldrene informasjon om at små barn bør ha kortere dager i barnehagen. Men det er opp til foreldrene hvordan de følger opp dette, de kan også ha en arbeidstid som gjør det vanskelig.

Sannsynligvis hadde det ført til bedre strukturkvalitet i barnehagen for de minste om småbarnsavdelingene hadde kortere åpningstider eller at de innføres makstid. Dette ville også ført til at det var flere personal til stede de timene barnehagen er åpen, og at barna blir mindre slitne.

Ut ifra funnene til Nystad et al., bør også barnehagelæreren gi foreldrene informasjon om å ha en rolig ettermiddag etter en dag i barnehagen. Ifølge Nystad, et al. (2022) viser barnas

kortisolnivåer at de kobler av på ettermiddagen hjemme. Det viser seg at nivåene på kvelden stiger ettersom året går. Nystad, et al. (2022) hevder at dette kan ha sammenheng med endringer i hjemmet. Jeg har selv vært på oppstartsmøter i barnehagen, barnehagelæreren gav da foreldrene informasjon om å ha rolige ettermiddager i tilvenningsfasen. Ut ifra funnene til Nystad et al. vil det kunne vært fordeler med å ha rolige ettermiddager hele året og ikke bare i en tilvenningsfase (Nystad, et al., 2022). Under tilvenning i barnehagen er det også vanlig at barn har en primærkontakt, men denne ordningen går over etter hvert (Abrahamsen, 1999, s. 56-57). Abrahamsen mener at et felles ansvar for barna ikke er godt nok for å møte de minste barnas behov. Dette kan man se i sammenheng med funnene av Nystad, et al. (2022) hvor barna blir mer slitne i løpet av barnehageåret. Personalet som jobber i barnehagene, må ta hensyn til barnas individuelle behov også andre halvåret i barnehagen. Ut ifra disse funnene vil en kunne få en bedre kvalitet for de minste i barnehagen om foreldrene får informasjon om rolige ettermiddager og personalet fortsetter med en kontaktpersonordning også etter tilvenning.

I funnene til Nystad, et al. (2022) kommer det frem at barn med ett lavere aktivitetsnivå opplever mer stress og en økning av stress i løpet av året. I studien finner de ikke noen sammenheng mellom kortisolnivåer hos barna og kvalitet i barnehagen. Jeg stiller spørsmål ved om de rolige barna kan oppleve mer stress fordi at de ikke blir «sett» i en hektisk barnehagehverdag. I forskningen til Alvestad, et al. (2019) hvor de studerer barnehager av god kvalitet, finner de at det allikevel er noen barn som ikke blir fanget opp eller «sett». Jeg vil da tro at dette skjer enda mer i barnehager med lavere kvalitet. Eide et al. (2019) stiller spørsmål ved om de minste barna får den nødvendige tålmodige tilstedeværelsen når personalet har det travelt.

I min praksis på en småbarnsavdeling var det mange barn som var mellom 10mnd- 15mnd, det var også to barn som var rundt 18mnd, disse to hadde gått lenger i barnehagen og var rolige og mer selvstendige enn de andre. Jeg observerte at de fikk liten oppmerksomhet og var mye alene uten voksenkontakt. I samtale med pedagogisk leder, forteller hun at hun ønsket å gi disse barna mer oppmerksomhet og ville jobbe med å få til dette, men at det hadde vært vanskelig med så mange ettåringer som hadde hatt tilvenning den høsten. Jeg så ett behov for en kontaktordning slik som Abrahamsen (1999, s. 56-57) viser viktigheten av, for at en skal sikre at alle barna blir «sett» av en voksne igjennom dagen og gjennom hele året. Om en voksen har hovedansvar for tre barn gjennom dagen, vil denne voksne ha

ansvar for å gi disse barna oppmerksomhet. Da vil alle barna bli møtt av en oppmerksom voksen uansett om barnet er rolig eller aktivt.

En annen faktor som kan påvirke kvaliteten negativt er om barnehagene ofte må bruke vikarer. Dette kan ifølge Alvestad, et al. (2019) føre til mangelfull trivsel for barna. Om barna stadig møter nye vikarer vil det ta tid før barna opplever relasjonen som trygg. Ifølge Gerhardt vil de ansatte kunne fungere som en buffer for stress om barna har en trygg relasjon til dem (Gerhardt, 2021, s. 87-88). Blir det mye bruk av vikarer vil ikke barna oppleve de ansatte som pålitelige. Ifølge Winnicott er det bare i nærvær av pålitelige voksne at de minste kan glemme seg selv i lek og utforskning (Winnicott, 1985, sitert i Abrahamsen, 1999, s. 69).

Blir det sykdom på avdelingen må det skaffes vikarer for å ha nok voksne i forhold til antall barn. I mindre barnehager med få avdelinger er det større sjans for at barna kjenner alle de ansatte i barnehagen, og en kan hjelpe hverandre ved behov, slik kan barna møte ansatte de er trygge på selv om det blir sykdom i personalet (Alvestad, et al., 2019). Det vil også være positivt om barnehagen har egne faste vikarer slik at barna får mulighet til å bli trygge på de vikarene som brukes.

Forskningsartiklene i denne oppgaven viser til flere faktorer i norske barnehager som må forbedres for at barnehagen skal være av god kvalitet for ettåringene. Funnene er ikke gjeldende for alle barnehager, men gjennomsnittsskåren i forskningen til Bjørnstad og Os viser at barnehagene er av lav kvalitet. Det vil si at det er mange barnehager som må jobbe med å forbedre kvalitet for de minste. Funnene viser at det er behov for en forbedring i flere barnehager når det kommer til tilsyn, det medfører behov for flere ansatte på avdelingene.

Det viser seg at det kan være positivt om barnehagene endrer på strukturen ved å ha kortere dager for de minste barna, og at de holder på rutine som ofte er ved tilvenning hele året. Det vil innebære at foreldrene bli informert om å ha rolige ettermiddager, og barna vil ha en kontaktperson i barnehagen hele året. I forskningsartiklene kommer det frem at flere barnehager bruker vikarer og at dette fører til dårligere kvalitet for de minste. For at det skal være nok personal ved sykdom er det nødvendig med vikarer, det er viktig at barna møter noen som er kjente, det vil derfor være fordel med mindre barnehager hvor alle kjenner hverandre og hvis mulig bruk av faste vikarer.

5.3 Hvordan måle kvalitet og behov for videre forskning

Kvalitet er et sentralt begrep i denne oppgaven, forskningsartiklene jeg har presentert har brukt mange ulike metoder for å måle kvaliteten i barnehagene i Norge. Jeg vil drøfte de ulike metodene som er benyttet, for å forsøke å få en forståelse av hvorvidt resultatene i forskningen kan gi ett virkelighetsbilde av kvaliteten for de minste i barnehagen. Det å måle kvaliteten i barnehagen for de minste er vanskelig da en ikke kan intervju barna direkte, men må basere seg på observasjoner, og intervjuer av foreldre og ansatte. Flere av studiene i denne oppgaven bruker standardiserte observasjonsverktøy med rangeringsskala. Denne metoden har både positive og negative sider. Den vil kunne gi et overordnet bilde, men bør ifølge Bjørnstad og Os (2018) kombineres med kvalitativ forskning. Søbstad og Løkken skriver at bruk av rangeringsskalaer krever øvelse, og det kan være problematisk å plassere barn i noen få båser. Pedagogene på småbarnsavdelinger er i feltet over lengre tid og blir kjent med både barn og foreldre. Jeg vil ut fra dette anta at de fleste pedagoger vil kunne vurdere om barna har det godt i barnehagen, og at det derfor er en god metode å intervju pedagoger sammen med observasjon.

I studien til Bjørnstad og Os (2018) skårer norske barnehager dårlig på aktiviteter, grunnen til dette er manglende lekematerialer. En mulig forklaring på det kan være at observasjonsverktøyet er utarbeidet i USA. Kulturforskjeller vil derfor spille inn. I studien skåret norske barnehager bra på uteaktiviteter. Ut ifra egen observasjon i flere barnehager har jeg ikke erfart at de mangler lekematerialer. En grunn til at det er slik i Norge kan være fordi vi tilbringer mye av dagene ute, og derfor ikke har behov for det samme antall «inneleker» som de kanskje har i noen andre land.

I forskningen til Alvestad, et al. (2019) ser de på hva som kjennetegner god kvalitet i barnehagen. Denne studien hadde ett utvalg på åtte barnehager, hvor de fleste avdelingene var fra 3-5 år og bare to var avdelinger med barn fra 1-5. Jeg savner en studie som denne hvor utvalget bare er småbarnsavdelinger.

Jeg ser et behov for mer forskning når det kommer til kvalitet i barnehagen for de minste. Jeg fant ikke noen forskningsartikler hvor de fokuserte på ettåringene, bare forskning på småbarnsavdelinger som er fra 0-3 år. Dette gjør det vanskelig å gi et klart svar på problemstillingen.

Barn fra null til tre år har forskjellige behov. Slik det kommer frem fra teorien i denne oppgaven vil ettåringene først og fremst ha behov for trygghet og god samspillskvalitet.

Hvis problemstillingen omhandler treåringer vil man kanskje ha et annet fokus, som for eksempel på lek og vennsksapsrelasjoner.

Ifølge Hart er det vanskelig for ett barn på ett år å skille mellom egne og andres følelser (Hart, 2020, s. 142-143). Det kan da være utfordrende for barn på ett år å være sammen med mange andre barn, særlig om de andre barna er urolige. Når jeg var i praksis på en avdeling med ettåringer så jeg dette tydelig - når ett barn begynte å gråte - så begynte flere å gråte. De ansatte sa at gråten «smitter». Hart skriver også at det er først når barnet er mellom halvannet og to år at det begynner å etablere dypere relasjoner til andre enn de primære omsorgspersonene (Hart, 2020, s. 147). Ut fra den kunnskapen vil det ikke være det beste for barnet å begynne i barnehagen før det er halvannet år. Hvis barnet skal begynne tidligere vil barnehagene ha behov for flere voksne slik at barnehagelæreren vil kunne fungere som en av barnets primære omsorgspersoner. Barna utvikler seg mye fra de er ett til tre år - derfor vil jeg argumentere for at det er behov for forskning spesifikt på ettåringene.

Det er varierende kvalitet i de norske småbarnsavdelingene og i studien til Bjørnstad og Os (2018) var den gjennomsnittlige skåren lav. Det kan derfor være grunn til å undre seg over slik Eide et, al (2019) gjør, om barna egentlig har det bra i barnehagen og om dette er noe det stilles spørsmål om, når det kommer til de aller minste.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg med bruk av litteraturstudie undersøkt hvilke kvaliteter som bør være til stede for at barnehagen skal være ett godt sted for ettåringene. Det er ulike faktorer som spiller inn for at en barnehage skal være av god kvalitet. Litteraturen vist til i oppgavens teorikapittel fremhever viktigheten av trygge og pålitelige relasjoner, og ett personal som er nærværende og responderer på de minste barnas signaler. Funnene i forskningsartiklene i denne oppgaven viser til ulike kvaliteter som kan bidra til at disse behovene møtes. Det kommer frem at det er bedre kvalitet om en har små barnegrupper og få avdelinger i barnehagen, det vil derfor være bedre for de minste barna å gå i en avdelingsbarnehage fremfor en basebarnehage. Dette har sammenheng med at barna da møter kjent personalet og opplever pålitelighet. Det å ha høy kompetanse i personalet vil også skape bedre kvalitet. Det betyr at det vil være en fordel å ha flere barnehagelærere på avdelingene. Om det er minst en voksen per tre barn, vil det føre til bedre samspillskvalitet.

Det kan være positivt om barnehagen viderefører rutinene de ofte har ved tilvenning til å gjelde hele året. De må da ha en kontaktperson for hvert barn, oppmuntre foreldre til å la barna ha korte dager og ha rolige ettermiddager de dagene barna er i barnehagen.

Barnehagene i Norge har blitt målt til lav kvalitet for de minste barna, dette har en sammenheng med at personalet har det travelt og det er ikke nok voksne til å ivareta barnas behov. Avdelingene er også svært sårbare ved sykefravær. Mye bruk av vikarer vil gi dårligere kvalitet for de minste i barnehagen. Det er blitt utført en del forskning på kvalitet for småbarn fra 0-3 år, studien min har avdekket at det er behov for mer forskning som spesifikt ser på kvalitet for ettåringene i barnehagen.

7.0 Litteraturliste

Abrahamsen, G. (1999). *De minste blant de små – ser vi dem? – forstår vi dem?* I T. Alvestad. (red.) *Utfordringer og muligheter i barnehagen*. Pedagogisk forum.

Alvestad, M., Gjems, L., Myrvang, E., Storli, J. B., Tunland, I. B. J., Velde, K. L., Bjørnstad, E. (2019). *Kvalitet i barnehagen: Rapport fra dybdestudien i det longitudinelle forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN)*. UiS Scholarly Publishing Services. <https://doi.org/10.31265/usps.141>

Bjørkli, E. S. (2021). *Flere ett-åringer i barnehage*. Statistisk sentralbyrå. <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/flere-ett-aringer-i-barnehage>

Bjørnstad, E., Gulbrandsen, L., Johanssons, J. E. & Os, E. (2013). *Metodiske idealkrav og nødvendige tilpasninger - Foreløpig tilstandsrapport fra prosjektet "Better provision for Norway's children in ECEC: A study of Children's well-being and Development in ECEC"*. Høgskolen i Oslo og Akershus. <https://uni.oslomet.no/goban/wp-content/uploads/sites/743/2013/07/Methodisk-idealkrav-1.pdf>

Bjørnstad, & Os, E. (2018). *Quality in Norwegian childcare for toddlers using ITERS-R*. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(1), 111–127. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2018.1412051>

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (6.utg.). Gyldendal akademisk.

- Eide, B. J., Winger, N. & Wolf, K. D. (2019). *Alt henger sammen – Hverdagslogistikk og små barns muligheter for tilhørighet i barnehagen*. Nordisk barnehageforskning, 18. <https://doi.org/10.7577/nbf.2688>
- Gerhardt, S. (2021). *Den viktige kjærligheten – Hvordan følelser former barnets hjerne* (1.utg.). Cappelen Damm Akademisk.
- Hart, S. (2020). *Den følsomme hjernen* (1.utg.). Gyldendal akademisk.
- Haugen, S., Løkken, G. & Röthle, M. (2018). *Hvordan blir småbarns-pedagogikk til?* I S. Haugen, G. Løkken & M. Röthle (Red.), *Småbarnspedagogikk*. (s. 13-25). Cappelen Damm Akademisk.
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen*. <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>
- Løkken, G. & Søbstad, S. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4.utg.). Universitetsforlaget.
- Løvaas, O. M. (2019) *Avdeling eller basebarnehage – hva er best for barna*. <https://www.barnehage.no/kronikk/avdeling-eller-basebarnehage---hva-er-best-for-barna/133632>
- Meld. St. 41. (2008-2009). *Kvalitet i barnehagen*. Det kongelige kunnskapsdepartement. <https://www.regjeringen.no/contentassets/78fde92c225840f68bce2ac2715b3def/no/pdfs/stm200820090041000dddpdfs.pdf>
- NOU 2012: 1, (2012). *Til barnas beste – ny lovgivning for barnehagene*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f77c1a6dbd00473fb8c0b8928724dd30/no/pdfs/nou201220120001000dddpdfs.pdf>
- Nystad, K., Drugli, M. B., Lydersen, S., Lekhal, R., & Buøen, E. S. (2022). *Change in toddlers' cortisol activity during a year in childcare. Associations with childcare quality, child temperament, well-being and maternal education*. *Stress* (Amsterdam, Netherlands), 25(1), 156–165. <https://doi.org/10.1080/10253890.2022.2048371>
- Trygg før tre. *CLASS- dimensjonene*. <https://tf3.no/class-dimensjonene/>

